

از « یادگیری مداوم » برای بزرگسالان، چیزی است بالاتر از تکمیل معلومات قبلی . زیرا این آموزش باید بتواند افراد را در انجام وظائف روزانه ماهرتر و شایسته‌تر سازد ، آنها را با پیشرفتهای سریع علمی و تکامل اجتماعی همگام نماید ، اوقات فراغت را برایشان لذت بخش‌تر کند ، قوه ابتکار آنان را پرورش دهد ، رویدادهای تازه جهان را بمنظور القاء معلومات بیشتر برایشان بازگو کند و در نهایت، وضعی بوجود آورد که افسرد قادر باشند متناسب با دوره خود زندگی کنند و خودآموزی بطور مداوم جزو صفات آنان گردد .

یکی از مراکزی که در انجام این آموزش نقش اساسی دارد ، کتابخانه است . همانگونه که « آموزش غیررسمی » هدف و وظیفه اصلی هر کتابخانه است ، کتابداران نیز وظیفه دارند ضمن راهنمایی و تشویق افراد جامعه به مطالعه ، فعالیتهای لازم را برای شناختن احتیاجات و علائق واقعی افراد انجام دهند و در فراهم کردن وسایل مختلف برای رفع آن نیازها بکوشند . یک روش معمول برای درک این احتیاجات ، « بررسی جامعه » است و کتابخانه بعنوان یکی از مراکزی که مسئول تأمین نیازهای فرهنگی مردم است بخواهی میتواند این بررسی را بانجام رساند . وظیفه دیگر هر کتابخانه بخصوص کتابخانه های عمومی ، ارتباط و همکاری نزدیک با کلبه مراکز آموزش بزرگسالان و تهیه مواد لازم در مورد نیاز آنهاست .

کتابخانه ها از هر نوع و در هر کجا باشند مسئولیتهای سنگینی در زمینه آموزش بزرگسالان بعهده دارند . زمانی بار این مسئولیت سبک خواهد شد که بتوانند با برنامه هایی نظیر : تهیه کتاب و مجله در اسرع وقت ، تنظیم بحث های دسته جمعی ، راهنمایی های فردی و گروهی ، تشکیل مجالس سخنرانی ، نمایش فیلم ، فراهم کردن فهرست مواد خواندنی ، ایجاد کتابخانه های سیار و نظایر آن ، برنامه « آموزش بزرگسالان » را همانند کتابخانه های زنده و فعال دنیا ، جزو لاینفک و از برنامه های مداوم خود سازند .

خدمت موثر دیگر کتابداران در امر « آموزش بزرگسالان » ایجاد « عادت به مطالعه » در آنان می باشد . برای این منظور ، باید هم از نتایج تحقیقاتی که تاکنون در این زمینه شده آگاه باشند و هم شخصا مطالعاتی در مورد جامعه ای که در آنند ، انجام دهند .

از تحقیقاتی که در اروپا در زمینه « علاقه و میل به مطالعه انجام شده برمیآید که : گروه ها بر حسب جنس (زن و مرد) ، میزان تحصیل ، شغل ، محیط ، سن و

« کتابخانه و آموزش بزرگسالان »

برای آنکه انسان امروز بتواند با مسائل پیچیده ای که در کلبه جوانب زندگی مشهود است مواجه شود و تا حد امکان پیش آمدها را بررسی نماید و کمتر « حدس » بزند ، باید در تمام مراحل زندگی ، از کودکی تا پیری ، بطور مداوم بیاموزد زیرا این واقعیتی است غیر قابل انکار که هرچه بیشتر بیاموزیم ، بیشتر می دانیم و هرچه بیشتر بدانیم کمتر حدس می زنیم .

جوامع مختلف برای بوجود آوردن این « آموزش مداوم » که پایه و اساس « آموزش بزرگسالان » را تشکیل می دهد راههای متفاوتی پیش گرفته و تلاش بی گهر می کنند . کشور ژاپن در این مورد از کلبه « ممالک جهان پیشی گرفته است . امر عظیم و ثمر بخش « پیکار با بیسوادی » که سالهاست در مملکت ما بنحوی موثر آغاز گشته است ، نیز در راه رسیدن به همین هدف گام برمی دارد . زیرا « سوادآموزی » جزو لاینفک کلبه مسائل « آموزش بزرگسالان » و سنگ زیر بنای « آموزش مداوم » است . در سومین * کنفرانس آموزش بزرگسالان در توکیو (۲۵ ژوئیه تا ۲ اوت ۱۹۲۲) ، کلبه اعضا شرکت کننده از ۸۵ کشور جهان با اتفاق آراء نظر دادند که پیشرفت های اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی که در بسیاری از کشورهای جهان بوجود آمده ، مدیون از بین بردن و یا کم کردن بیسوادی بوده است .

بطور کلی در کشورهایائی که قادر نیستند آموزش مقدماتی را بنحواحسن انجام دهند ، باید وسایلی فراهم شود که افراد در سنین بزرگی بیاموزند . اکثر ممالک پیشرفته حتی تلاش می کنند بنحوی به رشد فکری بزرگسالانی که نتوانسته اند تحصیلاتی بیشتر از دوره ابتدائی داشته باشند ، کمک کنند . در آمریکا و ممالک اسکاندیناوی برای سالخوردگان هم آموزش مخصوص دارند . ولی با همه اینها هدف

* نخستین کنفرانس آموزش بزرگسالان در سال ۱۹۴۹ در السی نور (دانمارک) و دومین آن در سال ۱۹۶۰ در مونترال کانادا برگزار گردید .

مدّت زمانی که صرف خواندن می‌کنند متفاوتند ولی اکثراً خواندنی‌های خود را از میان موادی که در دسترسشان هست انتخاب می‌کنند، مگر آنکه انگیزه مطالعه در آنان کاملاً رشد کرده و قوه انتخاب در آنها تقویت شده باشد، در غیر این صورت برای اکثر مردم کتاب بخصوص مطرح نیست - البته نباید تصور کرد که علاقه به مطالعه فقط علاقه به موضوعی خاصی است. کتابخوان واقعی از خواندن هر کتاب چیز تازه‌ای می‌آموزد و اصولاً از عمل خواندن لذت می‌برد - توصیه‌های دیگران و صحبت در باره آنچه خوانده‌اند، انگیزه دیگری برای میل به مطالعه است. بیشتر مردم کتابی را می‌خوانند که دیگران نیز خوانده‌اند، بی آنکه علاقه بخصوصی به آن داشته باشند. شاید به همین دلیل باشد که کتابهای پر فروش را تقریباً همه مردم می‌خوانند. البته این نیز يك اصل کلی نیست که هر خواننده فقط چیزی را می‌خواند که سایرین خوانده باشند. بطور کلی می‌توان گفت: اختلاف نظرهای فردی است که موجب تفاوت میان علاقه افراد نسبت به مطالعه می‌شود و چگونگی این مطلب زمانی کاملاً روشن خواهد شد که مطالعاتی بسیار دقیق روی يك افراد در گروههای مختلف صورت گیرد که متأسفانه آمار و شواهد جامعی در این مورد در دست نیست. شاید کتابداران بهتر از سایر افراد بتوانند این پژوهش جالب و پرمهر را آغاز کنند و به انجام رسانند.

نکته دیگری که از مطالعات بانجام رسیده روشن است اینست که بزرگسالان پس از آنکه درس و کلاس را تمام می‌کنند معمولاً دیگر علاقه و رغبتی به مطالعه و خرید کتاب و همچنین امانت گرفتن کتاب از کتابخانه‌ها از خود نشان نمی‌دهند. حتی بسیار دیده شده که کسانی که تحصیل خود را نیمه کاره متوقف می‌سازند یکباره از کتاب و کتابخوانی نیز جدا می‌شوند و مطالعه آنها فقط به خواندن مجله و روزنامه محدود می‌گردد. در مورد افرادی که به کارهای آموزشی در سطوح عالی اشتغال دارند، میل به کتابخوانی و مطالعه ادامه می‌یابد، البته این خواندن نیز معمولاً داوطلبانه و ذوقی نیست و عموماً بخشی از کار اصلی آنها را تشکیل می‌دهد. در میان گروه‌هایی که به مشاغل تجارتي و امور مالی اشتغال دارند، امر مطالعه به نوع کارشان بستگی دارد یعنی حرفه آنها ایجاب می‌کند که روزنامه، مجله و کتاب مرسوط به شغل خود را دائماً مطالعه کنند. رویهم‌رفته مردم کتاب را زمانی می‌خوانند که احساس کنند باید اینکار را انجام دهند باین معنی که غالباً ضرورت کار آنها را بطرف کتاب می‌کشاند، بجز گروهی که نام کتابخوان بر آنها می‌گذاریم. این دسته کسانی هستند که سرگرمی خود را فقط به کتاب محدود نمی‌کنند بلکه از تمام وسایل ارتباطی استفاده می‌نمایند.

کتابخوان‌ها در هر اجتماعی اشخاصی هستند که از نظر فکری، منتقد و نکته سنج می‌باشند و احتمالاً بیشتر از کسانی که کتاب نمی‌خوانند از محتویات روزنامه‌ها، مجلات، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی ناراضی هستند. شاید این ناراضی تا حدودی ناشی از جنبه‌های تجارتي و تبلیغاتی وسایل ارتباطی باشد و از اینجهت بیشتر بسوی کتاب کشانده می‌شوند. بطور کلی در همه جوامع، خوانندگان کتاب، گروه منتقد، فهمیده و موثر آنها تشکیل می‌دهند. حال باید دید که آیا خواندن کتاب مردم را نکته‌سنج و انتقادی می‌کند و یا اشخاصی که از نظر فکری آدمهای انتقادی هستند، کتاب را برمی‌گزینند تا ذخائر فکری بیشتری برای تأمین احتیاجاتشان کسب نمایند. جواب به این سؤال نیز به بررسی دقیقی نیاز دارد. ولی در هر دو حال کتابخوان‌ها غالباً از نظر فرهنگی و تربیتی افراد آگاه و مطلقاً هستند.

خدمات کتابخانه‌ها برای ایجاد عادت به مطالعه در بزرگسالان، در جوامع مختلف، متفاوت است، در جامعه‌ای که عادت به مطالعه، در مراحل اولیه، کودکان بوسیله پدر و مادر و خانواده در کودکان بوجود می‌آید در مراحل بعدی هم تأثیر و نفوذ معلم خواندن را در آنان بصورت عادت در می‌آورد، خدمات کتابخانه تنها به تقویت این عادت در بزرگسالی محدود می‌شود. ولی در کشورهایی که مراحل اولیه این کار انجام نشده، کتابخانه‌ها وظیفه دارند همگام با سایر مراکز آموزشی بزرگسالان در تأمین کامل نیازهای فرهنگی افراد بکوشند.

در پایان ذکر این نکته لازم است که مسأله آموزش بزرگسالان و اینکه تحصیل باید بصورت يك عمل مستمر درآید و منجر به اصلاح مداوم شخصیت فردی گردد، اینک بصورت يك نظریه و خواسته جهانی درآمده و ملل مختلف برپایه این هدف و نظر مشترك، باین نتیجه رسیده‌اند که آموزش بزرگسالان نباید تنها در حوزه ملل محدودی باقی بماند بلکه باید براساس این خواسته مشترك، فعالیت مشترکی هم برای رسیدن به آن انجام گیرد.

فخری ناظمی (مروج)

BIBLIOGRAPHY

1. The year book of Education, London: Evans Brothers, PP. 639-44.
2. Transactions of the Third world Congress of Sociology, Vol.5 , 1956, PP. 51-63.
3. Annals of American Research, Public Affairs Press, Washington, D.C., 1952.
4. The year book of Education, London: Evans Brothers, 1959
5. -PP. 494-501.
6. Furneaux, W.D. The chosen few: an examination of some aspects of university selection in Britain. London, Oxford University Press for the Nuffield Foundation, 1961.
7. Joint Unesco-IAU Research Programme on Higher Education. Access to higher education. Paris, Unesco and I.S.U., 1963-1965. 2 Vol. Tables.
8. Educational documentation and information: Bulletin of the international Bureau of Education. 45th Year, No. 179, 2nd quarter 1971. see entries: 278, 284, 280, 296, 297, 281, 300, 303, 301, 302, 285, 283, 286, 290, 292, 293, 295, 298, 299.
9. Trow, Martin, " Democratization of Higher Education in the United States", European Journal of Sociology, No. 2, 1962.
10. Conference of Ministers of Education of European Member States on Access to Higher Education, Vienna, 1967.

منابع مورد استفاده

- ۱- کمیته ملی بینکار جهانی با بیسواد ی . گزارش نهایی سومین کنفرانس آموزش بزرگسالان (توکیو ۲۵ ژوئیه تا ۷ اوت ۱۹۷۲) . تهران، ۱۳۵۱ .
- ۲- یادداشت های نگارنده از تقریرات خانم فرخنده سعیدی ، رئیس گروه کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران .
- 3- Phinney, E'. Library Adult Education in action. Chicago, ALA, 1960.
- 4- American Library Association. Studing the Community. ALA, 1956.
- 5- Hely, A.S. New Trends in Adult Education. Unesco, Paris, 1962.
- 6- NSSE. Adult Reading. Chicago, NSSE, 1956.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی